

Muğamımızın iki sütunu ilə maraqlı söhbət

Onlar 32 ildir ki, birlikdədir. Bu illər ərzində ağsaqqal ustaddan olmuş, səhnəyə yenidən qədəm basan gənc xanəndəyə, neçə-neçə sənətçini müşayiət ediblər. Neçə illərdir, bir yerdə dünyanı gözib-dolaşır, neçə-neçə ölkədə milli musiqimizi təbliğ edirlər. Şad günlərində bir yerdə şadlanırlar, əl-ələ verib pis günləri yola verirlər. Fəxri adları da eyni gündə alırlar. Bu səbəblərdən, xalq artistləri tarzən Möhlət Müslümovla kamanzen Fəxrəddin Dadaşovdan müsahibəni də bir yerdə götürüdü.

- Siz instrumental ifaçılar arasında "Xalq artisti" fəxri adına layiq görülməz və sənətçilərdənsiniz. Yaşın sizin üçün də gözəlməz oldu...

Möhlət Müslümov: Sözümdü, fəxri ad almaq hər sənətin arzusudur. Bu, bizdən zəhmətimizə verilən qiymətdir. Doğrudan da hiss etdik ki, əziyyətimiz yerdə qalmayıb. Instrumental ifaçı sənəti çox çətin-dir. Bir sənətin yetişməsi üçün 20 il lazım olur: əvvəl ibtidai, orta ixtisas musiqi məktəbində, sonra da konservatoriyada təhsil almalı olursan. Üstə gəl, uzun müddət yaşlı sənətkarlardan nəyisə "oğurlamaq" böyük zəhmət bahasına təzə başa gəlir. İnənirəm ki, hansısa ifaçılıqda təhsil alan birisi tələbə vaxtı tanınmış. Xanəndə belədir ki, səsi var, 2-3 dəstəgə öyrənir, 3-4 il içərisində tanınır.

Biz bu adları 20 il əvvəl de ala bilərdik. O zamanlarda biz Fəxrəddinə dünyanı gəzirdik. Azərbaycanca ilk dəfə bir Alim Qasimovun xaricdə diski çıxmışdı, bir də Zahid Quliyevlə bizim. Onda Zahid gənc xanəndə idi, biz onu xaricə aparmışdıq. O diski biz Bakıya gətirəndə, heç bilimirdik bu, nə olan şeydir. Oxutmaq üçün aparatı da yox idi. Çoxları ələ bilirdi ki, aq valdi. Fəxrəddinlə mən demək olar ki, Azərbaycanın əksər ustad xanəndələrini müşayiət etmişik. Alimin özü ilə o qədar məhsul bəyramlarında çıxış etmişik ki...

- Artıq 32 ildir bir yerdəsiniz. Bəlkə bu illərin tarixindən danışsınız?

Fəxrəddin Dadaşov: Biz 1979-cu ildə birlikdə çıxış etməyə başlamışıq. Sabir Əliyevlə bir toy məclisində birlikdə işləmişdik. Elə o vaxtdan başlandı bir yerdə işləməyə. Onda Möhlət də, mən də Asef Zey-

nallı adına Musiqi Texnikumunda işləyirdik. Sonradan xanəndələri müşayiət etdik. Alim Qasimov xanəndəliyə başlayanda, ilk vaxtlar onu da biz müşayiət etmişik.

- Göz dəyməsin, nə yaxşı İndiyədək yola gedirsiniz?

F.D.: Mənə elə gəlir ki, əgər 32 il birgə işləməyi bacarmışıqsa, bundan sonra da bir yerdə olacağıq.

- Muğam özü başdan-başə İmprovizasiya sənəti olduğuna görə, hər xanəndənin də özünəməxsus İfa tərzli olur. Müxtəlif xanəndələrin müşayiət edəndə çətinliklər yaranmır ki?

F.D.: Çətinlik yarasna da, bir-iki dəfədən sonra adam öyrəşir. Əsasən toyriki bizə kömək edirdi. Elə bil ki, biz toyda meşq edirdik.

M.M.: Çətinlikdən söhbət düşmüşkən, bizim təzə-təzə tanıdığımız vaxtlarda gitara dəbə düşmüşdü deyə, birdən-birə tarkamançaya maraq azaldı. Tarı futlyardan çıxarındı, biza tərs-tərs baxırdılar. Digər tərəfdən, Bəhrəm Mansurov, Hacı Məmmədov, Məmmədəğa Muradov, Əhsən Dadaşov, Əhməd Bakıxanov kimi ustad tarzənlər o dövrə rəhmət getmişdilər, ağsaqqalsız qalmışdıq. Elə bir vəziyyətdə düşmüşdük ki, mən tarı atıb, gitaranı götürməliydim, Fəxrəddin de sripkayaya keçməliydi. Ailəni dolandıрмаq lazımdı...

F.D.: Möhlət arada gitara ilə toylara gedirdi. Gedib-gəlib ağlayırdı ki, "Ay Allah, mənəm gül kimi sənətim var, bu qədar əziy-

yet çəkib təhsil almışam. Gündə 10 saat meşq edirdim, anam rəhmətlik deyirdi, "bu uşaq axırda dəli olacaq", indi nə günahım var ki, mənə gitaranın ümidinə qoymusan?" Toy üçün sifarişə gələnlərə deyirdi ki, "icazə verin, tarı da götürim, hərdən tar da çalaram".

M.M.: Allah Səxavət Məmmədova qəni-qəni rəhmət ələsin, o, bize çox kömək etdi. Kim toy üçün sifariş gəlirdisə, deyirdi ki, "mən toya trio ilə gedirəm". Əgər gitara ilə oxumağımı istəyirsinizsə, gəlmirəm. Belə-belə, o çətinliklərə dözdük. Sonra gördük ki, Səxavətlə toylardakı çıxışlarımız kaset şəklində əldən-ələ gəzir. Həтта Rusiyaya gedəndə də bu kassetlərdən gördük. Bir dəfə Əlibaba Məmmədov mənə dedi ki, "xəbərin varmı, səndən böyüklər də səni təqəddir edir, balacalar da". İndi diqqət edəndə görürəm ki, cavan tarzənlərin 80-90 faizi mənim çağımı təkrar edirlər. Həqiqətən, bu, mənim üçün böyük fəxirdir. Amma yaxşı olar ki, bunu danmasıdır. Özlərini ələ aparırlar ki, ələ bil, atalarının malıdır...

Bilirsinizmi, həmin barmaqçılar, özümə-məxsus ifalara görə çox əziyyət çəkməmişəm. Bu, muğamdır, hansı formada istəsən, İmprovizə edə bilərsən. Amma gördürdün ki, yeni barmaqçılar tapanda, yaşlılar dodaq bürzür. Bu da təbii-dir. Ancaq bir məsələ də var ki, mənim o boyda təhsilim var, klassik yolu bilərəm. Fəxrəddin özü şahiddir, xaricdə olanda yalnız klassik formada çalırıd. Çünki ənənələri muğamı klassik formada dinstəşlər yaxşıdır.

Bir dəfə, adını çəkməyəcəyəm, Allah rəhmət ələsin, tanınmış tarzəndi, Mədəniyyət Nazirliyində üstümaçıydı ki, "bu nedir, çıxıb televiziyada ağılna gələni çalırısan?" Bir dəfə də İranda jurnalist mənəndən müsahibə götürəndə, gördüm Alimin haqqında pis danışır: nə bilim, Alim belə eləyir, elə eləyir... Dedim, "neçə yaşın var?" Dedi, 28. Dedim, Alim klassik formada oxuyanda, sənin 2-3 yaşın vardı. Sən nə bilirsən, Alim necə oxuyur? Alim klassik formada oxuyanda tanınb, sonra da öz oxu tərzini ortalağa qoyub.

Bu gün mənim öz ifa yolu var, amma tələbələrimə klassik yolu öyrədirdim. Onu da deyim ki, mənim çağıma cavan vaxtımda da dodaq bürzürdülər, İndi 52 yaşım var; xalq artistiyəm, İndi də dodaq bürzülər. Bir

şeyi de deyim, 1994-cü ildə Həbib Bayramov rəhmətə gedəndən sonra mənə AzTV-nin xalq çalğı alətləri ansamblına bədi rəhbər təyin etdilər. Bədi rəhbər təyin olunan kimi, vaxtilə ansambldan gədənələri geri qaytardım.

- Siz bu gün gənc xanəndələri müşayiət edirsiniz. Vaxtilə əjdaha ustaları müşayiət edənlər sizlər üçün gənclərə öyrətmək çətin deyil ki?

M.M.: Gənclərdən söz düşmüşkən, mən muğam müsabiqələrinə toxunmaq istəyirəm. Bu müsabiqələr çox əhəmiyyətlidir. Gənclərə tanınmağa imkan verdi. Məşalə, çox istedadlı gənclərimiz var. İfaları da mənə çox qane edir. Kimin birinci, kimin axırıncı yer tutmasının o qədar də fərqi yoxdur. Əsas odur ki, muğamatmız yaşasın. Qoy, gənclərimiz buna görə ruhdan düşməsinlər.

Bir dəfə cavan vaxtlarımızda respublika üzrə muğam müsabiqəsi keçirildi. Orada Alim biz müşayiət edirdik. Alimə ikinci yeri verdilər, başqa biri vardı, ona birinci yeri. İndi həmin adamdan səs-soraq yoxdur, amma Alimin sorəği dünyanın o başından gəlir. O zaman Alimin özü də pis olmuşdu. Sözümdü, bizə də pis təsir etmişdi.

Götürək elə mənim özümdü. Biz dədə-babadan tərəkmə olmuşuq. Mən özüm də qoyun otara-otara tar çalmağı öyrənmişəm. Atama deyirdim ki, "müəllim tapşırıq verib, meşq etməliyəm", deyirdi ki, "get, əvvəlcə yoncanı biç gətir, ondan sonra da apar qu-

zuları otar". Baxırdım ki, tar çalmağa vaxtım yoxdu, quzu otarmağa gedəndə, tarımı özümlə aparırdım. Atamın imkanı yox idi ki, mənim üçün xüsusi müəllim tutsun. Amma tələbə yoldaşları vardı ki, xüsusi olaraq Fəxrəddin Dadaşovun, Hacı Məmmədovun yanında hazırlanırdılar. Lovğalıq çıxmasın, İndi hanı onlar?

- İndiki İfaçıların, söhbət tarzən və kamanzenlərdən gedir, çalğılarını bəyənirsiniz?

M.M.: Yaxşı ifaçılar var. İndikilər bir az çoxbilmişdirlər. Bir də görürsən, kərsdə qızırlam, bir saat çalırım. Cib telefonunu quraşdırıb yazır, səhər də gətirib həmin çalğıni qoyur qabağına. O vaxt belə texnika harada idi? Müəllim bir dəfə başa salırdı, deyirdi, get öyrən. Bir dəfə əsgərlikdəydim. Hərbi hissəmiz Bileçeridə evimizə yaxın idi. Atam gəlib dedi ki, "bu gün filankəsin toyudur, Əhsən Dadaşov gələcək, gələcək, gələcək, gəl". Gətdim komandirin yanına, amma evə getməyə icazə vermədi. O boyda Əhsən Dadaşov toya gələ, onu buraxmaq olar? Saat 8 İdi, gördüm, toyun səsi gəlir. Dayana bilmədim, hasardan hoppa-nı qaçdım "samovolka"ya. Toyxanaya girdim, gördüm, Telet Bakıxanovdu, Əhsən Dadaşovdu, bir də Hacıbaba Hüseynov. Əhsən çala-çala ağlayırdı. Mən də ona baxıb ağlayırdım. Əhsənin hər barmaqını gözümlə yeyirdim. Bir də baxıb gördüm ki, saat 12-idi. Hissəyə qayıdanda tutub 15 sutka verdilər.

F.D.: Möhlət nə deyir, özü bilər, mən İndiki cavanlarıdan narazıyam. Əhsən Dadaşov rənglərini götürüb başına oyun açılar ki, İmprovizasiyadır. Elə bilirlər ki, uşaq başı qatırırlar, daha demirlər, bu sənətdə saç aqartmışıq. Və yaxud, "Əraç" şöbəsinə ritimlə çalırırlar. Rəng yerinə "Lezginka" çalanlar görmüşəm.

M.M.: Əşi, cavandırlar da. Mən özüm cavanlıqda qaldıqlarıma qulaq asanda, İndi deyirlər ki, filan şeyi ələmək olmaz. Yaş-laşdıqca kamilləşəcəklər.

- Bu qədar ki, xanəndələr müşayiət edirsiniz, onlardan hansı ilə işləmək çətin İdi?

F.D.: Hacıbaba Hüseynov. Rəhmətlik Hacıbaba muğamı çox dərinləndirirdi. Bir də gördürdüm özündən ələ bir İmprovizə etdi, çəş-baş qalırındı və özü də tələb edirdi ki, gər qalma. Bir az gəcikəndə də Allah göstərməsin, bir hirsələndi ki. Özü də rəhmətlik yaman söyüşkən İdi...

M.M.: Rəngi gəç çalan kimi, başlayırdı ağızda çalmağa.

- Möhlət müəllim, bayaqdan fikr verərəm, Fəxrəddin müəllimə ağır açmağa imkan vermədiniz...

M.M.: Fəxrəddinin danışmaqla arası yoxdur. Hərdən özüm zarafatla deyirəm ki, qorxmə danış, mən tərəcəm edərəm...